

انتوبوتانی (گیاه مردم‌نگاری) گیاهان غرب منطقه لوداب در استان کهگیلویه و

بویراحمد

فاطمه محسن نژاد^۱ و هادی امینی مهر^۲

^۱گروه زیست‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. صندوق پستی: ۴۶۹۷-۱۹۳۹۵

^۲دبیر آموزش و پرورش، دانشجوی دکتری، گروه زیست‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. صندوق پستی: ۴۶۹۷-۱۹۳۹۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۰۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۸

چکیده

انتوبوتانی به مطالعه و بررسی رفتار یک قوم یا فرهنگ در یک منطقه با گیاهان بومی آن منطقه به لحاظ درمان و پیشگیری از بیماری‌ها می‌پردازد. غرب منطقه لوداب با مساحتی حدود ۲۰۰۰۰ هکتار، محدوده‌ای کوهستانی (کوه های زاگرس) واقع در ۱۲۰ کیلومتری شمال غرب یاسوج از استان کهگیلویه و بویراحمد و در موقعیت ۵۰' ۳۰° تا ۵۸' ۳۱° عرض جغرافیایی و ۵۰' ۵۹° تا ۴۰' ۵۰° طول جغرافیایی قرار گرفته است. هدف از این تحقیق، بررسی و پژوهش درباره گیاهانی می‌باشد که بصورت دارویی، خوراکی، ابزاری، علف‌های و غیره بطور گسترده بوسیله ساکنان روستاهای این منطقه مورد استفاده قرار می‌گیرند. پس از شناسایی منطقه، با استفاده از پیمایش‌های صحرائی، باورها و دانستنی‌های مردم منطقه در زمینه استفاده از گیاهان بصورت مصاحبه و پرسشنامه جمع‌آوری گردید. بطور کلی نتایج این پژوهش نشان داد که ۴۶ گونه گیاهی متعلق به ۲۲ تیره مورد استفاده قرار می‌گیرد. مهمترین تیره‌هایی گیاهی مورد استفاده شامل، Rosaceae با ۹ گونه، Lamiaceae با ۷ گونه، Apiaceae و Asteraceae هر کدام با ۴ گونه می‌باشند. علاوه بر این جنبه‌های کاربردی این گیاهان شامل دارویی، خوراکی، صنعتی و غیره مورد بررسی قرار گرفت. انجام این تحقیق می‌تواند چه از لحاظ مدیریت بهره‌برداری از گیاهان منطقه و چه از لحاظ زنده نگه‌داشتن دانش بومی افراد کهن سال و انتقال این گنجینه ارزشمند به نسل‌های بعدی کاربرد داشته باشد.

واژه های کلیدی: انتوبوتانی، لوداب، گیاهان دارویی، استان کهگیلویه و بویراحمد

* نویسنده مسئول، پست الکترونیکی: fatemeh_mohsennezhad@pnu.ac.ir

مقدمه

ایران از کهن‌ترین تمدن‌های جهان با تاریخ ارزشمندی در طب سنتی که قدمت آن به دوران تمدن بابلی- آشوری می‌رسد [۶۱] دارا بودن تنوع زیستی، فرهنگی و قومی بسیار غنی (شامل اقوام آذری، فارس، کرد، عرب، لر، ترکمن، بلوچ و...) و موقعیت خاص ایران در قلب جاده ابریشم آن را با سایر کشورها پیوند داده و ستون فقرات غنی برای گسترش دانش قوم‌شناسی و داروهای گیاهی فراهم می‌کند [۵۲، ۵۳]. واژه انتوبوتانی Ethno به معنی قوم و Botany به معنی گیاه‌شناسی می‌باشد [۱۶]. اولین بار گیاه‌شناس آمریکایی "جان هارشرگر" در سال ۱۸۹۶ گیاه‌شناسی قومی را معرفی و آن را چهار کلمه، یعنی مردم، گیاهان، تعاملات و کاربردها خلاصه کرد. علمی زیستی که تعامل بین انسان و گیاه را به طور خاص با تمام پیچیدگی آن مطالعه می‌کند. گیاه‌شناسان علاقمند، با مطالعه تاریخچه و توسعه گیاه‌شناسی قومی به استخراج فرآورده‌های دارویی با منشاء گیاهی می‌پردازند که توسط پزشکان سنتی و مردم بومی برای پیشگیری و درمان بیماری‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد [۵۲، ۱۰]. گیاهان اقتصادی مهم مانند زعفران ریشه در تاریخ و زندگی ایرانیان دارند [۴۸، ۵۵]. داشتن دانش گیاه‌شناسی و مردم‌شناسی لازمه فعالیت در این زمینه است [۱۸]. روش‌های بین‌رشته‌ای و چند رشته‌ای صرف نظر از تنگناهای مختلف، گیاه‌شناسی قومی را به یک حوزه تحقیقاتی جذاب و امیدوارکننده تبدیل کرده،

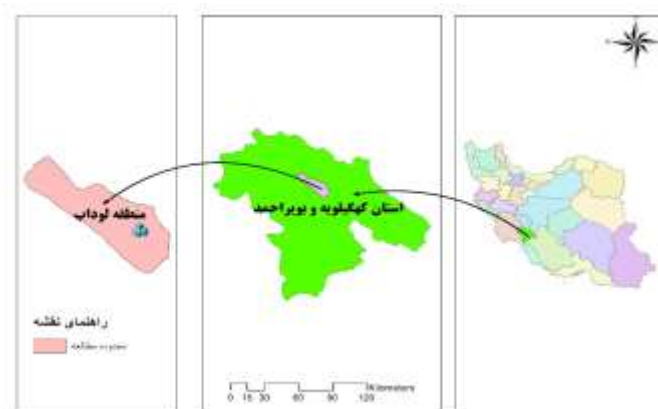
حفاظت از گیاهان و شیوه‌های مدیریت پایدار، طبقه‌بندی، و گیاه‌شناسی اقتصادی را پوشش می‌دهد. [۵۲،۶۷]. سازمان بهداشت جهانی (WHO) دستورالعمل‌ها و استانداردهایی برای داروهای گیاهی ایجاد شده است. طبق گزارش سازمان جهانی بهداشت، حدود ۸۰ درصد از جمعیت در کشورهای در حال توسعه برای مراقبت‌های بهداشتی، درآمدزایی و بهبود معیشت به گیاهان دارویی سنتی وابسته‌اند [۳۲،۵۲]. داده‌های به دست آمده از زندگی طبیعی مردم یک قوم که بصورت معمول این داده‌ها در ذهن و زبان آن‌مردم ساختارروایی دارند. گیاهان از گذشته تا حال نقش بسزایی در درمان بیماری‌ها، بهداشت و سلامت بشر داشته است [۳۳،۴۶]. از ۳۰۸۳۱۲ گونه گیاه آوندی روی زمین، بیش از ۸۰۰۰۰ گونه گیاهی توسط مردم برای اهداف درمانی استفاده می‌شود [۳۲]. تقریباً ۲۰۷۵ گونه به عنوان دارویی یا معطر شناخته می‌شوند. ایران با دارا بودن شرایط توپوگرافی منحصربفرد و اقلیمی متنوع، و فلور ایران، خانه ۸۱۶۷ گونه گیاهی آوندی است [۵۲] و ۲۵۹۷ گونه اندمیک ایران هستند [۳۲،۳۹]. ویژگی‌های کشور ایران از جمله: موقعیت جغرافیایی، تنوع آب و هوایی، تنوع گیاهی و زمینه رشد گیاهان دارویی، باعث شده که ایران یکی از بهترین مناطق جهان برای تولید گیاهان دارویی باشد [۲۲، ۵۶] اولین آثار اتنوبوتانیکی درباره گیاهان و داروهای مفید ایران و عراق است [۴۷،۵۷]. پایه و اساس طب سنتی ایران، گیاهان دارویی بوده و افراد مسن در روستاها اطلاعات زیاد و مفیدی در این مورد دارند و با مرگ این افراد، دانش بومی و سنتی آنها نیز از بین می‌رود. ثبت و حفاظت از این اطلاعات، برای حفظ دانش بومی و سنتی مناطق مختلف مفید و ارزشمند است، در آثار دانشمندان به نام ایرانی مثل ابوعلی سینا به موارد متعددی از کاربردهای گیاهان اشاره شده [۲۹،۳۰، ۵۴ و ۵۵]. نخستین مطالعه اتنوبوتانی در ایران [۴۷] و در سراسر نقاط ایران از جمله: کازرون [۱۰]، گیلان [۲،۴۴]، دره دلی-کامر در زاگرس مرکزی [۴۲]، اذربایجان شرقی [۴۵]، اذربایجان غربی [۳۸]، زارم رود نکا [۱۷]، منتخبی از گیاهان استان کهگیلویه و بویر احمد [۱۵]، کردستان [۷]، تنگ سرخ شهرستان یاسوج استان کهگیلویه و بویر احمد [۶]، فسا [۸]، جیرفت [۵]، بهبهان [۱۱]، میان‌تنگان منطقه حفاظت شده دنای شرقی [۲۲] لرستان [۲۸ و ۴۱]، کرمان [۹]، راز و جرگلان خراسان [۴]، زنجان [۱۴]، کاشان [۱۳]، عجب شیر [۵۰]، کوه هزار در جنوب شرقی ایران [۵۷]، درختان و درختچه‌های ایران [۵۲] صورت گرفته است. غرب منطقه لوداب در استان کهگیلویه و بویر احمد سرزمینی کوهستانی (کوه‌های زاگرس) دارای اختلاف ارتفاع زیاد، اقلیم‌های مختلف آب و هوایی و تنوع زیستی فوق‌العاده است. از اهداف عمده این پژوهش بررسی دانش بومی مردم غرب منطقه لوداب در خصوص استفاده‌های مختلف از گیاهان و تعیین گونه‌های مختلف این گیاهان در در منطقه می‌باشد.

مواد و روشها

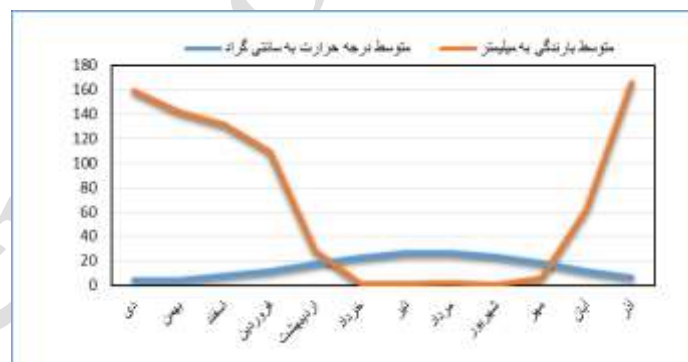
۱-۲. ویژگی‌های منطقه مورد مطالعه:

مردمان منطقه شیعه و لر زبان هستند. شغل اکثر آنها کشاورزی و دامپروری بوده و از گیاهان به عنوان دارو، علوفه و ابزار استفاده می‌کنند و معتقدند که استفاده از گیاهان دارویی، اثرات بهتر و مفیدتری نسبت به داروهای شیمیایی دارند. غرب منطقه لوداب در منطقه رویشی ایرانی - تورانی، به وسعت ۲۰۰۰۰ هکتار، سرزمینی کوهستانی چین خورده، جوان، دارای شیب بسیار تند بصورت ناودیس با حداقل و حداکثر ارتفاع ۱۰۰۰ و ۳۵۰۰ متر از سطح دریا، در فاصله ۱۲۰ کیلومتری شمال غرب یاسوج از استان کهگیلویه و بویر احمد بین طول جغرافیایی ۵۰ درجه و ۴۰ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۵۹ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۰ درجه و ۵۰ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۸ دقیقه، به جهت قرار گرفتن در اقلیم دوگانه ای (به دلیل اختلاف ارتفاع ۲۵۰۰ متری در عرض جغرافیایی کم) که در نوک کوه‌ها هوای سرد و در دامنه کوه‌ها هوای گرم است؛ سرشار از گونه‌های گیاهی متنوع و حتی منحصر به فرد است. وجود اقلیم

های متفاوت و علف زارهای متراکمی که در بین این سنگ‌ها وجود دارد محل بسیار مستعدی برای دامپروری می‌باشد و بیشترین نوع پوشش گیاهی بلند قد آن را درختان بلوط تشکیل می‌دهند منطقه لوداب بین کوه زیبا و سرسبز نیل (با طولی در حدود ۳۰-۲۵ کیلومتر که یکی از زیباترین کوه‌های استان است) و کوه چال شاهین قرار گرفته، دارای پوشش گیاهی متنوع و کم‌نظیر است (شکل ۱). با توجه به اقلیم جنوب غرب ایران که جزء اقلیم نیمه خشک کشور محسوب می‌شود این منطقه نیز دارای چنین شرایطی می‌باشد. طبق بررسی آمار بارندگی ایستگاه یاسوج، میانگین بارش سالیانه حدود ۸۱۶ میلیمتر به دست آمده که دارای توزیع سالانه تقریباً مناسبی است. با بررسی میانگین‌های دما، مردادماه با میانگین کل ۲۶/۵ و تیرماه با ۲۶/۳ درجه سانتی‌گراد گرم‌ترین ماه‌ها، همچنین دی ماه و بهمن ماه نیز با ۴ و ۴/۲ درجه سانتی‌گراد، سردترین ماه‌ها می‌باشند (شکل ۲) [۳].

شکل (۱): موقعیت محدوده مورد مطالعه در استان کهگیلویه و بویراحمد

شکل (۲): منحنی آمبروترمیک ایستگاه یاسوج (از سال ۱۳۶۷ تا ۱۳۹۴)

قسمت اعظم این منطقه را کوه‌ها مرتفع تشکیل داده که به سبب شیب زیاد نزولات جوی، آب رودها و چشمه‌ها با سرعت زیاد از منطقه خارج شده و خیلی کم مورد استفاده قرار می‌گیرند. ساکنان این منطقه همه از قوم لر می‌باشند. این منطقه دارای ۲ دهستان و ۱۳۰ روستا می‌باشد. شغل بیش از ۹۰ درصد مردم منطقه کشاورزی و دامپروری است [۳].

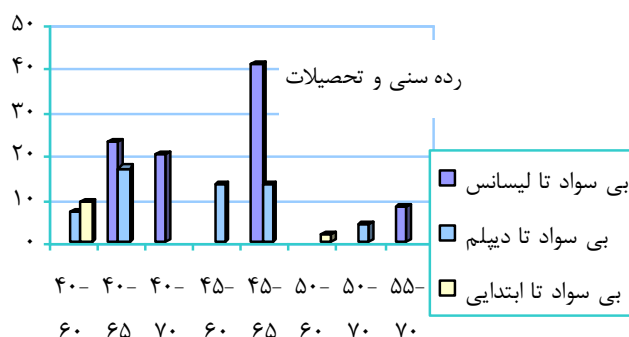
۲-۲. روش تحقیق:

با استفاده از نقشه‌های توپوگرافی و جغرافیای منطقه و اطلاعات افراد محلی مسیرهای عبور و مرور و عوارض طبیعی مورد شناسایی قرار گرفت تا طرح مناسبی برای بررسی‌های میدانی و جمع‌آوری نمونه‌های گیاهی تهیه گردد. گیاهان منطقه، در فصول

مختلف و در طی مدت دو سال (۱۳۹۴-۱۳۹۵) جمع آوری و برای شناسایی و مطالعه به آزمایشگاه سیستماتیک دانشگاه یاسوج انتقال داده شدند. با استفاده از منابع معتبر گیاه شناسی از جمله فلور ایران [۱]، رستنی های ایران [۲۳]، فلور رنگی قهرمان [۱۹]، فلور ایرانیکا [۵۹]، فلور ترکیه [۴۰]، فلور شوروی [۴۹]، فلور عراق [۶۵]، کورموفیتهای ایران [۲۱] و تنوع زیستی گونه های گیاهی ایران [۲۰]، رده بندی گیاهی [۲۵] و گیاهان دارویی [۱۲] شناسایی علمی و تعیین تپ های رویشی [۵۸] آنها انجام گرفت. بر اساس سیستم طبقه بندی APG IV [۳۴] و سایتهای معتبر گیاهشناسی نامگذاری گیاهان [۶۴] انجام شد. اسامی فارسی با فرهنگ نام های ایران [۲۶]، درختان و درختچه های ایران [۲۷] بررسی و خواص و کاربردهای دارویی نیز بر اساس منابع معتبر گیاهان دارویی [۱۲، ۲۹، ۳۶] انجام گرفت. در مواردی که گیاهان مورد استفاده افراد محلی با نمونه های جمع آوری شده، مطابقت نداشت، برای جمع آوری دقیق تر، از افراد محلی منطقه کمک گرفته شد و پس از تأیید به روش تهیه هرباریوم، آماده گردید. برای هر گونه گیاهی شناسایی شده لیستی شامل: نام علمی، نام فارسی، نام محلی، اندام مورد استفاده، کاربرد و موارد استفاده تهیه شد. بمنظور دستیابی به اطلاعات اتنوبوتانیک و کاربردهای محلی، سنتی و طبی گیاهان دارویی پرمصرف در این منطقه، اطلاعات دارویی ساکنین بومی مطلع، روستائیان، فروشندگان گیاهان بومی و افراد سالخورده و آگاه منطقه، با تهیه پرسشنامه های [۴، ۳۲، ۵۲] شامل بخش هایی جهت گردآوری اطلاعات محلی در مورد زمان جمع آوری، نحوه جمع آوری و چگونگی استفاده و خواص دارویی گیاهان و... ثبت و تکمیل گردید.

جدول ۱: روستاهای مورد مطالعه در منطقه و جزئیات مربوط به ساکنین محلی تکمیل کننده پرسشنامه در منطقه غرب لوداب

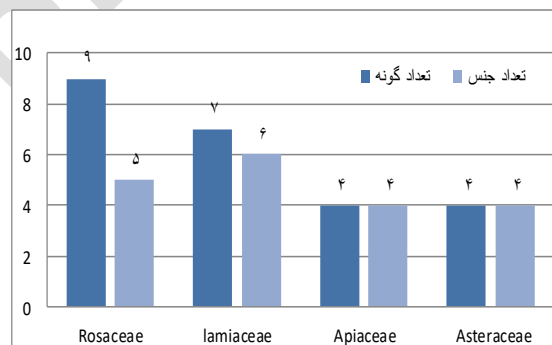
ردیف	نام روستا	تعداد افراد مورد پرسش در هر روستا		محدوده سنی	سطح تحصیلات
		مرد	زن		
۱	آبلی	۱۰	۶	۶۵-۴۵	بی سواد تا لیسانس ۴
۲	اسلام آباد	۵	۳	۷۰-۵۵	بی سواد تا لیسانس ۴
۳	نرگسی	۶	۳	۶۵-۴۰	بی سواد تا ابتدایی ۱
۴	سیلارستان	۴	۲	۶۰-۴۰	بی سواد تا دیپلم ۲
۵	اشکفت سیاه	۸	۵	۶۰-۴۵	بی سواد تا دیپلم ۳
۶	تکسیاه	۶	۴	۶۰-۴۰	بی سواد تا لیسانس ۴
۷	قلندری	۱	۱	۶۰-۵۰	بی سواد تا ابتدایی ۱
۸	آبمورد	۱۵	۱۰	۶۵-۴۵	بی سواد تا لیسانس ۴
۹	ده سوخته	۶	۵	۶۰-۴۰	بی سواد تا دیپلم ۳
۱۰	ده هود	۵	۲	۶۵-۴۰	بی سواد تا دیپلم ۳
۱۱	لبر سوخته	۳	۲	۶۵-۴۵	بی سواد تا دیپلم ۳
۱۲	دهنو	۱۳	۷	۷۰-۴۰	بی سواد تا لیسانس ۴
۱۳	گوزنان	۸	۵	۶۰-۴۰	بی سواد تا لیسانس ۴
۱۴	آبگرمک	۴	۳	۶۵-۴۵	بی سواد تا دیپلم ۳
۱۵	گاودانه	۲	۲	۷۰-۵۰	بی سواد تا دیپلم ۳
		مرد ۹۶	زن ۶۰	مجموع ۱۵۶ نفر	

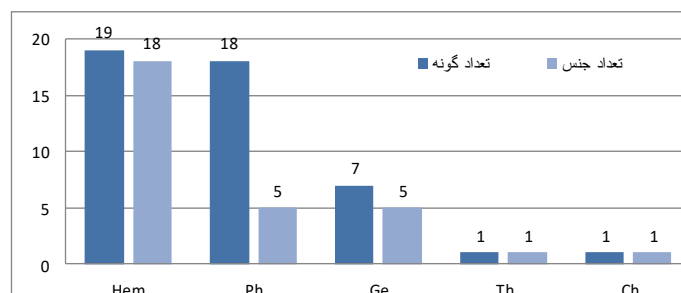
شکل (۳): نمودار رده سنی و تحصیلات مربوط به ساکنین محلی تکمیل‌کننده پرسشنامه در منطقه غرب لوداب

نتایج

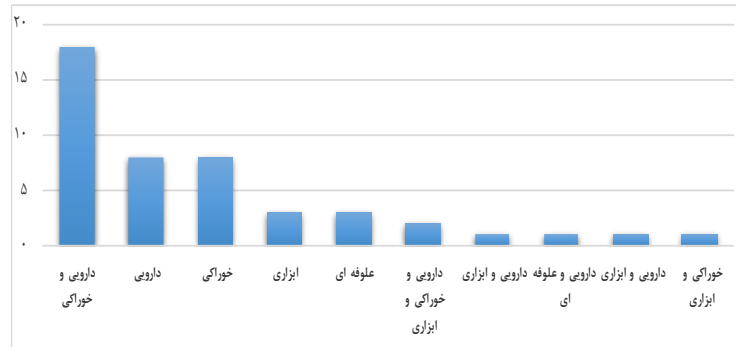
۴۶ گونه گیاهی متعلق به ۲۲ تیره گیاهی که مورد استفاده مردم منطقه بود از منطقه ی مورد بررسی، جمع آوری و با استفاده از منابع موجود شناسایی شدند (شکل ۳ و جدول ۲). و مشخص شد که تیره های Rosaceae با ۹ گونه، Lamiaceae با ۷ گونه، Apiaceae و Asteraceae هر کدام با ۴ گونه دارای بیشترین کاربرد می باشند. (جدول ۲). گونه هایی از جمله لیزک (*Allium jesdianum* Boiss. & Buhse) در درمان سنگ کلیه، گونه بن (*Pistacia atlantica* Desf.) در رفع دندان درد، گونه جاشیر (*Prangos ferulacea* (L.) Lindl.) جهت افزایش شیر دام، گونه کارده (*Arum giganteum* Ghahr.) جهت تهیه آش درمانی کارده، گونه بکلو (*Nasturtium officinale* R.Br.) در درمان زردی نوزاد و درد های کلیه، گونه بلی (*Quercus brantii* Lindl.) از میوه خشک شده آن برای تهیه نان بلوط (کلگ) و تقویت معده، گونه داروسیمی (*Hypericum scabrum* L.) برای درمان بیماری های زنانگی، گونه حلیپه (*Teucrium polium* L.) جهت درمان چربی و قند خون، ضد عفونی کردن سوختگی و التیام محل سوختگی، گونه کسن (*Vicia sativa* L.) از دانه ها و ساقه و برگ به عنوان علوفه دام، گونه جرگ (*Amygdalus scoparia* Spach.) استفاده از ساقه های آن برای تولید سبب دارای بیشترین کاربرد محلی بودند (جدول ۲) مشاهده شد. مثلاً برای درمان دل پیچه فقط از گیاه دارویی بومادران استفاده می کنند (شکل ۳ و جدول ۲).

شکل (۴): نمودار مهمترین خانواده های گیاهی مورد استفاده در غرب منطقه لوداب

شکل (۵): طیف زیستی گیاهان مورد استفاده در منطقه مورد مطالعه

شکل (۶): فراوانی کاربرد گیاهان مورد استفاده در منطقه مورد مطالعه بر حسب تعداد گونه

شکل (۷): نمودار فراوانی بخش های مورد استفاده گیاهان منطقه مورد مطالعه

جدول ۲: گیاهان مورد استفاده ساکنان منطقه غرب لوداب

ردیف	نام علمی	نام فارسی	نام محلی	طیف زیستی	کاربرد	بخش مورد استفاده	موارد استفاده
Amaryllidaceae							
۱	<i>Allium akaka</i> S.G.Gmel. ex Schult. & Schult.	والک	لپو	Ge	خوراکی و دارویی	برگ	چاشنی مورد استفاده درغذاها، تنظیم قند خون، کاهنده چربی
۲	<i>Allium ampeloprasum</i> subsp. <i>iranicum</i> Wendelbo	تره کوهی، پیاز کلاغ	تره	Ge	خوراکی و دارویی	برگ و پیاز	سبزی تازه، چاشنی مورد استفاده درغذاها، پاکسازی کبد
۳	<i>Allium jesdianum</i> Boiss. & Buhse	پیاز یزدی	لیزک	Ge	خوراکی و دارویی	برگ	چاشنی مورد استفاده درغذاها، درمان سنگ کلیه
Anacardiaceae							
۴	<i>Pistacia atlantica</i> Desf.	بنه، چاتلاقوش	بن	Ph	خوراکی و دارویی	میوه، برگ، رزین	استفاده از صمغ آن جهت تسکین دندان درد، استفاده از دانه های رسیده آن، تهیه ترشی
۵	<i>Pistacia khinjuk</i> Stocks.	کله خونگ، کسور	کلخونگ	Ph	خوراکی و دارویی	میوه، برگ، رزین	استفاده از دانه های رسیده آن، تهیه ترشی، تقویت کننده ی کبد، تسکین دهنده دردهای داخلی، باز کننده ی گرفتگی صدا
Apiaceae							
۶	<i>Chaerophyllum macropodum</i> Boiss.	جعفری فرنگی کوهستانی	بلکوا	Hem	خوراکی و دارویی	برگ و گل	خوراکی بصورت تازه، ضماد جهت تسکین زخم
۷	<i>Ferulago angulata</i> (Shlecht) Boiss.	چویل گوشه دار	چویل	Hem	خوراکی و دارویی	برگ و ساقه	چاشنی معطر برای ماست و دوغ، خوشبو کننده
۸	<i>Prangos ferulacea</i> (L.) Lindl.	جاشیر	جاشیر	Hem	علوفه دام	برگ و ساقه	افزایش شیر دام
۹	<i>Smyrnium cordifolium</i> Boiss.	آوندول	او اندول	Hem	علوفه ای و دارویی	میوه، برگ، ریشه	استفاده های علوفه ای و درمان دردهای مثانه و کلیه
Araceae							

۱۰	<i>Arum giganteum</i> Ghahr.	شیبوری غول پیکر	کارده	Ge	خوراکی و دارویی	برگ و ساقه	استفاده از برگ های خشک شده آن درغذاها، تهیه آش کارده، پادرد و کمر درد
----	------------------------------	-----------------	-------	----	-----------------	------------	---

جدول ۲: گیاهان مورد استفاده ساکنان منطقه غرب لوداب

ردیف	نام علمی	نام فارسی	نام محلی	طیف زیستی	کاربرد	بخش مورد استفاده	موارد استفاده
Asteraceae							
۱۱	<i>Achillea aleppica</i> DC.	بومادران حلبی-کمران‌شاهی	برنجاس	Hem	دارویی	گل و برگ	معده درد، دل پیچه، دفع جنین سقط شده، سرماخوردگی، درمان چربی و قند خون
۱۲	<i>Gundelia tournefortii</i> L.	کنگر خوراکی	کنگر	Hem	خوراکی و دارویی	برگ و ساقه و ریشه	استفاده های خوراکی و چربی خون
۱۳	<i>Tanacetum polycephalum</i> Sch.Bip.	مینای پرکپه ناجور برگ	درمه	Hem	دارویی	گل و برگ	نفخ معده، بیماری های گوارشی
۱۴	<i>Tragopogon longirostris</i> Sch.Bip.	شنگ حلبی	شمشیرک	Hem	خوراکی	برگ	استفاده خوراکی از برگ ها
Brassicaceae							
۱۵	<i>Nasturtium officinale</i> R.Br.	علف چشمه	بکلو	Ge	خوراکی و دارویی	برگ	خوراکی بصورت سبزی تازه، زردی نوزاد، درد های کلیه
Caprifoliaceae							
۱۶	<i>Lonicera nummulariifolia</i> Jaub. & Spach.	شن، پلاخور	شنگ	Ph	ابزاری	ساقه	پوست زیرین ساقه بعنوان اسکاچ، از چوب برای زدن پشم گوسفند
Elaeagnaceae							
۱۷	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	سنجد	سنجد	Ph	خوراکی و دارویی	میوه و ساقه	استفاده خوراکی از دانه های آن، درمان سرماخوردگی
Fagaceae							
۱۸	<i>Quercus brantii</i> Lindl.	بلوط	بلی	Ph	خوراکی و دارویی و ابزاری	میوه و ساقه	تهیه نان بلوط (کَلگ) استفاده می شود که در درمان های گوارشی حائز اهمیت است، از چوب برای سوخت
Hypericaceae							

۱۹	<i>Hypericum scabrum</i> L.	گل راعی دیهیمی	داروسیمی	Hem	دارویی	گل	بیماری های زنانگی، برای درمان زخم پای حیوان ، عفونت شکم، سر و گردن. مهم ترین استفاده درمان عفونت رحم
----	-----------------------------	----------------	----------	-----	--------	----	--

جدول ۲: گیاهان مورد استفاده ساکنان منطقه غرب لوداب

ردیف	نام علمی	نام فارسی	نام محلی	طیف زیستی	کاربرد	بخش مورد استفاده	موارد استفاده
Lamiaceae							
۲۰	<i>Mentha longifolia</i> (L.) L.	پونه ، پودنه	پین	Ge	خوراکی و دارویی	برگ و گل	معدده درد، چاشنی معطر برای دوغ و ماست
۲۱	<i>Phlomis olivieri</i> Benth.	چالمه ، گوش بره	گوش بره	Hem	خوراکی و دارویی	گل و ساقه	استفاده خوراکی از ساقه های آن، رفع دل پیچه
۲۲	<i>Salvia sclarea</i> L.	مریم گلی	مرورشک	Hem	دارویی	گل	درمان دمل های چرکی و عفونت بدن، سرماخوردگی، تسکین دردهای قاعدگی، درمان آسم، درمان زنان نازا
۲۳	<i>Stachys lavandulifolia</i> Vahl.	سنبله ای زیبا ، چای کوهی	پشموک	Hem	دارویی	گل و برگ	درمان سرماخوردگی
۲۴	<i>Stachys pilifera</i> Benth.	سنبله ای مو دار	اولیله	Hem	دارویی	برگ	استفاده دارویی از آن
۲۵	<i>Teucrium polium</i> L.	مریم نخودی ، کلیپوره	هلپه	Hem	دارویی	گل	درمان چربی و قند خون، ضد عفونی کردن سوختگی و ضد عفونی کردن هوا با دود کردن
۲۶	<i>Thymus lancifolius</i> Celak.	آویشن	اوریشم	Ch	دارویی و خوراکی	برگ و گل	درمان آسم، سرماخوردگی، تسکین دردهای قاعدگی، ناراحتی های عصبی، ادویه معطر
Liliaceae							
۲۷	<i>Ornithogalum persicum</i> Hausskn. ex Bornm.	شیر مرغ ایرانی	ملیر	Ge	خوراکی	برگ	استفاده خوراکی از آن
Malvaceae							
۲۸	<i>Malva neglecta</i> Wallr.	پنیرک معمولی	توله	Hem	خوراکی	برگ و گل	استفاده خوراکی از آن، ضد سرفه و ضد تب
Moraceae							
۲۹	<i>Ficus carica</i> L.	انجیر خوراکی ، شال انجیر	کزیل	Ph	خوراکی	میوه	استفاده از میوه های رسیده آن
Myrtaceae							

۳۰	<i>Myrtus communis</i> L.	مورد	مورد	Ph	خوراکی و دارویی	برگ و میوه	استفاده از دانه‌هایی رسیده آن، استفاده از برگ‌های آن به عنوان ماده معطر، جلوگیری از ریزش مو
----	---------------------------	------	------	----	-----------------	------------	---

جدول ۲: گیاهان مورد استفاده ساکنان منطقه غرب لوداب

ردیف	نام علمی	نام فارسی	نام محلی	طیف زیستی	کاربرد	بخش مورد استفاده	موارد استفاده
Fabaceae							
۳۱	<i>Vicia sativa</i> L.	ماشک، گاودانه	کسن	Th	علوفه	برگ و ساقه و میوه	تهیه علوفه دام
۳۲	<i>Vicia variabilis</i> Freyn & Sint.	ماشک گوناگون، ماشک متنوع	کالو	Hem	علوفه	برگ و ساقه و گل	تهیه علوفه دام
Poaceae							
۳۳	<i>Hordeum bulbosum</i> L.	جو پیاز دار	کتو	Hem	علوفه	برگ و ساقه	علوفه بسیار خوب برای دام
Polygonaceae							
۳۴	<i>Rheum ribes</i> L.	ریواس	ریواس	Hem	خوراکی و دارویی	برگ و ساقه و میوه	بصورت تازه یا بصورت خورشت، از میوه برای درمان اسهال کودکان، از برگ در قدیم برای تمیز کردن ظروف
Rosaceae							
۳۵	<i>Amygdalus orientalis</i> Mill.	بادام شرقی، بخورک	بایم	Ph	خوراکی و ابزاری	میوه و ساقه	استفاده از شاخه‌ها برای سوخت و استفاده از مغز آن پس از شیرین کردن
۳۶	<i>Amygdalus scoparia</i> Spach.	بادام کوهی، ارژن	جرگ	Ph	ابزاری	ساقه	استفاده از ساقه‌های آن برای تولید سبد
۳۷	<i>Cerasus mahaleb</i> (L.) Mill.	مهلب	مهلو	Ph	خوراکی و دارویی و ابزاری	برگ و میوه و ساقه	استفاده از میوه تازه و رسیده و تهیه گردن بند برای خانم‌ها
۳۸	<i>Cerasus microcarpa</i> (C.A.Mey.) Boiss.	آلبالوی دانه ریز	تاگ	Ph	خوراکی و دارویی	میوه و گل	استفاده از میوه‌های تازه و رسیده آن، درمان سنگ ادراری
۳۹	<i>Cerasus pseudoprostrata</i> Pojark.	آلبالوی پا کوتاه	تی تپلو	Ph	خوراکی	میوه	استفاده از میوه‌های تازه و رسیده آن

۴۰	<i>Crataegus meyeri</i> Pojark.	زالزالک ارمنستانی	سیسه قرمز	Ph	خوراکی	میوه	استفاده از میوه های تازه و رسیده آن
----	---------------------------------	-------------------	-----------	----	--------	------	-------------------------------------

جدول ۲: گیاهان مورد استفاده ساکنان منطقه غرب لوداب

ردیف	نام علمی	نام فارسی	نام محلی	طیف زیستی	کاربرد	بخش مورد استفاده	موارد استفاده
Rosaceae							
۴۱	<i>Crataegus pontica</i> C.Koch.	زالزالک گرجی	سیسه زرد	Ph	خوراکی	میوه	استفاده از میوه های تازه و رسیده آن
۴۲	<i>Pyrus glabra</i> Boiss.	آنچوچک، گلابی وحشی	انجک	Ph	خوراکی و دارویی	میوه	استفاده از پوست میوه رسیده و دانه های آن، چربی
۴۳	<i>Rubus anatolicus</i> Focke.	تمشک درختی	تیدره	Ph	خوراکی	میوه	استفاده از میوه های تازه و رسیده آن، تهیه مربا
Salicaceae							
۴۴	<i>Salix excelsa</i> S.G.Gmel.	بید مرتفع، فوکا	بی	Ph	ابزاری	ساقه	از چوب برای سوخت و ساخت خانه
Scrophulariaceae							
۴۵	<i>Verbascum songaricum</i> Schrenk.	گل ماهور	زرمی	Hem	دارویی	برگ و گل	التیام درد پا و رفع خستگی پا
Thymelaeaceae							
۴۶	<i>Daphne mucronata</i> Royle.	خوشک، برگ بوئی زاگرسی	خیشک	Ph	ابزاری و دارویی	ساقه	استفاده از شاخه ها برای سوخت، از خاکستر آن برای ضد عفونی کردن

بحث و نتیجه‌گیری

شهرستان لوداب با قدمتی چندین هزار ساله، گنجینه با ارزشی از دانش بومی گیاهان دارویی را در خود جای داده است. علی‌رغم کوهستانی و خشک بودن شهرستان لوداب در مطالعه حاضر ۴۶ گونه گیاهی متعلق به ۲۲ تیره اعم از دارویی، خوراکی، علوفه‌ای و ابزاری، شناسایی و معرفی شدند. سایر مطالعات اتنوبوتانی در ایران بیانگر این هست که با وجود سابقه عمیق ایران در طب‌گیاهی و میراث بزرگ دانش باستانی، تلاش‌های اندکی برای ارزیابی جنبه‌های قومی‌دارویی گیاهان صورت گرفته است. عصاره‌های گیاهی استاندارد شده با کیفیت ثابت و حاوی ترکیبات کاملاً تعریف شده برای ارائه اثرات بالینی قابل اعتماد و سازگار مورد نیاز است [۳۷]. در منطقه لوداب نیز اندام‌های هوایی شامل گل، برگ و ساقه با فرم استفاده جوشانده، دمنوش و ضماد بیشترین کاربرد را داشته و در سایر مطالعات طب سنتی نیز اغلب گیاهان دارویی به همین صورت مورد استفاده قرار می‌گیرند [۲۹، ۵۵]. سایر کاربردها شامل تولید روغن‌های خوراکی، طعم‌دهنده‌ها، نوشیدنی‌ها و ...، عطرسازی و آرایشی، رنگهای طبیعی، صنایع دستی، خانه‌سازی، حشره‌کش‌ها و زینتی می‌باشد [۳۰ و ۵۵]. در منطقه لوداب علاوه بر این بصورت تازه‌خوری و یا چاشنی غذا و طبخ غذا استفاده می‌شود که این ویژگی سالانه باعث جلب گردشگران علاقه‌مند به تهیه انواع آش و چاشنی‌های درمانی به منطقه می‌گردد ولی باید توجه داشت که سهولت دسترسی به منابع دارویی سنتی و مقرون به صرفه بودن آن که باعث شده مردم گرایش زیادی به استفاده از داروهای گیاهی و سنتی داشته باشند، منجر به برداشت بی‌رویه گونه‌های نادر و معرض انقراض آنها نگردد. با توجه به اینکه تغییر شرایط اقلیمی منطقه و خشکسالی‌های اخیر در کاهش غنای گونه‌های منطقه تأثیرات بسیار محسوسی داشته‌اند. منطقه لوداب در زیرمنطقه ایران و تورانی قرار گرفته است. با توجه به مطالعات انجام گرفته در منطقه ایرانی تورانی و غالبیت تیره‌ها با مطالعات مناطق ایرانی تورانی مطابقت دارد [۲۴]. با توجه به همجواری این منطقه با استان‌های همجوار و شرایط اقلیمی مشابه آن با این استان‌ها و گونه‌های دارویی معرفی شده و اندام مصرفی و نحوه کاربرد مشابهت‌های زیاد وجود دارد [۷]. با توجه به جدول ۲ و شکل ۶ پر مصرف‌ترین تیره‌های گیاهی منطقه بترتیب عبارتند از: Asteraceae, Apiaceae, Lamiaceae, Rosaceae. بوده‌اند که در سایر مطالعات [۲۸، ۳۱، ۳۲، ۳۸، ۵۱، ۶۱] مربوط به نواحی مشابه تا حدودی نتایج یکسانی مشاهده می‌شود. Fabaceae سومین خانواده بزرگ گیاهان آوندی در جهان است [۳۹]. در منطقه لوداب هم Fabaceae گسترش فراوان داشته و علاوه بر استفاده‌های دارویی ذکر شده در تهیه علوفه دام استفاده اقتصادی دارد. Lamiaceae از محبوب‌ترین گیاهان در طب سنتی ایران است و اغلب برای درمان ناراحتی‌های ادراری، ناراحتی‌های گوارشی، بیماری‌های تنفسی و مشکلات متابولیک استفاده می‌شود [۲۹، ۳۰ و ۳۲]. در منطقه لوداب Lamiaceae با ۷ گونه دومین تیره گیاهی مورد استفاده خوراکی و دارویی است و به ویژه در زمان شیوع ویروس کوید، برداشت بسیار بی‌رویه گیاهان دارویی این خانواده گیاهی از منطقه تأثیر بسیار محسوسی در کاهش تنوع زیستی تعدادی از گونه‌های نادر این خانواده در منطقه گردیده است. از تیره Rosaceae جنس Rosa L. با ۲۰۰ گونه درختچه‌ای زیستگاه‌های معتدل و نیمه گرمسیری نیمکره شمالی، منبع اسانس برای عطر، گلاب، خواص دارویی، زینتی دارای اهمیت جهانی است [۳۵]. تیره Rosaceae در منطقه لوداب هم با ۹ گونه در رتبه اول کاربردی گیاهان دارویی منطقه قرار دارد و از شاخه، گل، میوه، پوست میوه و دانه‌های استفاده ابزاری، خوراکی و دارویی می‌شود. از مجموع مطالعات اتنوفلورستیک انجام

شده در ایران، این سه خانواده همواره در صدر فهرست قرار دارند [۳۱، ۳۵ و ۶۱] و اغلب برای درمان بیماری‌های زنان [۶۰]، اختلالات ادراری، گوارشی، ناراحتی‌های عصبی [۵۳]، صرع [۶۲]، سرطان [۶۳] و دیابت استفاده می‌شوند [۶۱، ۳۲ و ۶۷]. در منطقه لوداب Asteraceae با ۴ گونه استفاده خوراکی، درمان نفخ، دل‌درد و دل‌پیچه (بومادران)، بیماری‌های گوارشی، چربی خون، سرماخوردگی و دفع جنین سقط شده کاربرد دارد. لیزک (*Allium jesdianum* Boiss. & Buhse) درمان سنگ کلیه، بن (*Pistacia atlantica* Desf.) رفع دندان‌درد، جاشیر (*Prangos Ferulacea* (L.) Lindl.) جهت افزایش شیر دام، کارده (*Arum giganteum* Ghahr.) برای تهیه آش درمانی‌کارده، بکلو (*Nasturtium officinale* R.Br.) درمان زردی نوزاد و درد‌های کلیه، میوه خشک بلی (*Quercus brantii* Lindl.) برای تهیه نان بلوط (کلگ) و تقویت معده، داروسیمی (*Hypericum scabrum* L.) درمان بیماری‌های زنان، حله (*Teucrium polium* L.) جهت درمان چربی و قند خون، ضد عفونی کردن سوختگی و التیام محل سوختگی، دانه‌ها و ساقه و برگ کسن (*Vicia sativa* L.) به عنوان علوفه دام و جرگ (*Amygdalus scoparia* Spach.) در سببافی، کاربرد دارند. مساحت منطقه لوداب و تعداد گونه‌های دارویی شناسایی شده این منطقه، بیانگر تنوع‌های دارویی و غنای فرهنگ گیاه‌درمانی ساکنان منطقه مورد مطالعه بوده و اشتغال‌زایی بر مبنای کشت و توسعه گیاهان مفید (دارویی، خوراکی و ایزاری) سازگار با شرایط اقلیمی منطقه، می‌تواند راه حل مناسبی برای حفظ خزانه ژنتیکی گیاهی باشد. جمع‌آوری و فروش آن‌ها در بازارهای محلی و خشکسالی‌های چند سال اخیر، تهدیدی برای حفاظت این گیاهان ارزشمند به شمار می‌رود و توجه دلسوزانه مسئولین محترم منابع طبیعی و محیط زیست در خصوص حفظ و جلوگیری از انقراض برخی از گونه‌های گیاهی این منطقه را طلب می‌نماید. پیشنهاد می‌شود، پروژه تحقیقاتی جامعی با محوریت گیاهان دارویی بومی منطقه و حفاظت از گونه‌های در معرض انقراض، انجام گیرد.

سپاسگزاری

از آقای امینی مهر، بابت زحماتشان در نمونه برداری و کلیه مراحل انجام کار تشکر و قدر دانی می‌نمایم.

منابع

- [۱] اسدی و همکاران. (۱۳۸۷-۱۳۶۷). فلور ایران، شماره‌های ۶۵-۱. انتشارات موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور.
- [۲] اکبرزاده، ع.، و جایمند، ک.، و همتی، ا.، و خانجانی شیرازی، ب. (۱۳۸۹). گیاهان دارویی استان گیلان و قسمت‌های مورد استفاده آنها. تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران، ۲۶(۳) (پیاپی ۴۹)، ۳۲۶-۳۴۷. <https://sid.ir/paper/105681/fa>
- [۳] امینی مهر، هادی، افشارزاده، سعید، جعفری، عزیزالله. (۱۳۹۸). 'معرفی فلور، شکل‌های زیستی و پراکنش جغرافیایی گیاهان غرب منطقه لوداب در استان کهگیلویه و بویراحمد، نشریه زیست‌شناسی گیاهی ایران ۱۱ (۱) ۸۰-۶۵. doi: [10.22108/ijpb.2019.112551.1110](https://doi.org/10.22108/ijpb.2019.112551.1110)
- [۴] آروین، پ.، فیروزه، ر. (۱۴۰۰). اتنوبوتانی گیاهان دارویی منطقه راز و جرگلان در استان خراسان شمالی. تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران. ۸۷۳-۹۰۷ (۶) ۳۷. doi: [10.22092/ijmapr.2021.355645.3048](https://doi.org/10.22092/ijmapr.2021.355645.3048)
- [۵] بی‌باک، ح.، و مقبلی‌هنزائی، ف. (۱۳۹۶). جمع‌آوری، شناسایی و استفاده سنتی و بومی گیاهان دارویی در شهرستان جیرفت. گیاهان دارویی، ۱۶ (دوره چهارم) (۶۴)، ۱۱۶-۱۴۰. <http://jmp.ir/article-1-1380-fa.html>

[۱۵] فروزه م.، حشمتی غ.، بارانی ح. (۱۳۹۳). جمع‌آوری و بررسی اتنوبوتانی منتخبی از گیاهان خوراکی و دارویی استان کهگیلویه و بویراحمد مطالعه موردی: مراتع دیلگان. (مجله طب سنتی اسلام و ایران. ۵ (۲): ۱۳۱-۱۳۹ ۳۵۵-۱-۳۵۵-۱)

<http://jiitm.ir/article.fa.html>

[۱۶] قربانی، ع.، (۱۳۸۴). بررسی گیاهان دارویی ترکمن صحرا، مرکز تحقیقات طب سنتی و مفردات پزشکی، تهران.

[۱۷] قلی‌پور، ع.، و قربانی نهوجی، م.، و رسولی، ن.، و حبیبی، م. (۱۳۹۳). مطالعه اتنوبوتانیکی گیاهان دارویی دهستان زارم رود نکا (استان مازندران). گیاهان دارویی، ۱۳ (۵۲): ۱۰۱-۱۲۱.

<https://sid.ir/paper/15651/fa>

[۱۸] قنادی ع.، ذوالفقاری ب.، شمشیان ش (۱۳۹۰). ضرورت، اهمیت و کاربردهای دانش طب سنتی اقوام مختلف. مجله طب سنتی اسلام و ایران. ۲: ۱۷۶-۱۶۱. <http://jiitm.ir/article-fa.html-97-1>

[۱۹] قهرمان، ا. (۱۳۸۷-۱۳۵۷). فلور رنگی ایران، (انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست و انتشارات موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع).

[۲۰] قهرمان، ا.، عطارد، ف. (۱۳۷۷). تنوع زیستی گونه‌های گیاهی ایران، (انتشارات دانشگاه تهران). شابک: ۹۷۸۹۶۴۰۳۴۳۸۲۱

[۲۱] قهرمان، ا. (۱۳۸۳). کروموفیت‌های ایران مرکز نشر دانشگاهی چاپ سوم. ۷۵۲ صفحه. شابک: ۹۶۴۰۱۱۱۶۴۳

[۲۲] عسکریان، ه. و عبادی، ع. (۱۳۹۶). بررسی و شناسایی اتنوبوتانی گیاهان دارویی منطقه کوهستانی میان‌تنگان در منطقه حفاظت‌شده دنا شرقی، کنفرانس بین‌المللی کشاورزی، محیط زیست و منابع طبیعی در هزاره سوم، رشت، <https://civilica.com/doc/637986>

[۲۳] مبین، ص. (۱۳۷۴-۱۳۵۴). رستنی‌های ایران. فلور گیاهان اوندی. جلد ۱-۴. انتشارات دانشگاه تهران.

[۲۴] محسن‌نژاد، ف. (۱۳۹۷). بررسی فلورستیک، فرم‌رویشی و کوروتیپ‌رویشگاه گنبروف‌سهند، تبریز. مجله پژوهش‌های گیاهی (مجله زیست‌شناسی ایران) (علمی)، ۳۱ (۲): ۳۹۶-۴۱۴.

https://plant.ijbio.ir/article_1334_26840e0c4f4cca95761963c17b892799.pdf

[۲۵] مظفریان، و. (۱۳۹۰). رده‌بندی گیاهی (مورفولوژی-تاکسونومی). دوره دو جلدی. چاپ پنجم. انتشارات امیرکبیر. شابک: ۹۶۴۰۰۶۶۴۵

[۶] پاکروان م.، مرادپور س.، جعفری ع. (۱۳۹۷). بررسی گیاهانی منطقه تنگ سرخ در استان کهگیلویه و بویراحمد. نشریه. ۵ (۴): ۴۰۳-۴۱:

[۷] تبد، م.ع.، عباس‌زاده، و.، معروفی، ح.، & جلیلیان، ن.

(۲۰۲۱). بررسی فلورستیک منطقه لیاخ شهرستان دهگلان،

استان کردستان. مجله پژوهش‌های گیاهی (مجله زیست‌شناسی ایران) (علمی)، ۳۴ (۲): ۲۹۷-۳۱۵.

https://plant.ijbio.ir/article_1707_98b1253ab98fc97f5251418b7.pdf#r=048bc

[۸] حاتمی، ا. و زاهدی‌فر، م. (۱۳۹۵). بررسی اتنوبوتانی منتخبی از گیاهان دارویی شهرستان فسا در استان فارس. مجله طب سنتی اسلام و ایران؛ ۷ (۱): ۸۵-۹۲. <http://jiitm.ir/article-670-1-fa.html>

[۹] حسینی کهنوج س.ح.، بی‌باک ح.، رضانی قراغ. (۱۳۹۹). بررسی اتنوبوتانی گیاهان دارویی منطقه جنوب کرمان. دوره ۸ شماره ۱. ۲۹ (۳۰-۶۳)

https://ecophytochemical.gorgan.iau.ir/article_691581.html

[۱۰] دولتخواهی، م.، و یوسفی، م.، و باقرنژاد، ج.، و دولتخواهی، ع. (۱۳۸۹). مطالعه مقدماتی گونه‌های گیاهی دارویی شهرستان کازرون در استان فارس. داروهای گیاهی، ۱ (۳): ۴۷-۵۶. [SID. https://sid.ir/paper/193767/fa](https://sid.ir/paper/193767/fa)

[۱۱] درم‌جویی، د.؛ زارعی، ز. و آرمنند، ر. (۱۳۹۶). مطالعه اتنوبوتانی (شناسایی، خواص درمانی و نحوه استفاده) برخی گیاهان دارویی شهرستان بهبهان، استان خوزستان. فصلنامه گیاهان دارویی، ۱۶ (۶۴): ۳۳-۴۹. URL: <http://jmp.ir/article-1-1384-fa.html>

[۱۲] زرگری ع. (۱۳۷۶). گیاهان دارویی. دوره ۵ جلدی. انتشارات دانشگاه تهران. چاپ هشتم. شابک: ۹۷۸۹۶۴۰۳۶۰۸۷۳

[۱۳] سجادی، س.ا.، بتولی ح. و قنبری ع. (۱۳۹۰). جمع‌آوری و بررسی مصارف سنتی منتخبی از گیاهان شهرستان کاشان. طب سنتی اسلام و ایران، ۲ (۱۱) (پیاپی ۵): ۲۹-۳۶. [SID. https://sid.ir/paper/208136/fa](https://sid.ir/paper/208136/fa)

[۱۴] سعادت‌پور م.، بارانی ح.، عابدی سروستانی ا.، فروزه م.ر. بررسی اتنوبوتانی گیاهان سجا سرود (استان زنجان). داروهای گیاهی. سال هشتم. شماره ۳. (فارسی‌نامه ویژه). ۱۸۵-۱۹۳. [Doi: 10.14196/JHD.2018.185](https://doi.org/10.14196/JHD.2018.185)

[۲۹] میر حیدر ح. (۱۳۸۳-۱۳۹۱). معارف گیاهی. استفاده از گیاهان در پیگیری و درمان. دفتر نشر فرهنگ اسلامی. تهران. جلد ۱-۸

[۳۰] ناصری، م. (۱۳۸۴). آموزش مقدماتی طب سنتی ایران، گروه تحقیقات طب سنتی ایران اول، تهران، انتشارات دانشگاه علوم پزشکی تهران.

[۲۶] مظفریان، و. (۱۳۸۸). فرهنگ نام‌های گیاهان ایران (لاتین-انگلیسی-فارسی)، چاپ ششم، انتشارات فرهنگ معاصر. ۷۴۰ص.

[۲۷] مظفریان، و. (۱۳۸۹). درختان و درختچه‌های ایران. چاپ سوم، انتشارات فرهنگ معاصر. ۱۰۵۴ص. شابک: ۹۷۸۹۶۴۸۶۴۷۰۳۸

[۲۸] مهرنیا م.، حسینی ز. (۱۳۹۹). مطالعه اتنوبوتانی گیاهان دارویی بومی منطقه‌الشر (لرستان). مجله طب سنتی اسلام و ایران: ۸۱-۱۱۲

- [31] Amiri MS, Joharchi MR, Nadaf M, Nasseh Y. (2020). Ethnobotanical knowledge of *Astragalus* spp.: The world's largest genus of vascular plants. *Avicenna J Phytomed.* 10(2):128-142. PMID: 32257885; PMCID: PMC7103437.
- [32] Amiri, M.S.; Yazdi, M.E.T.; Rahnama, M. (2021). Medicinal plants and phytotherapy in Iran: Glorious history, current status and future prospects. *Plant Sci. Today*, 8, 95-111.
- [33] Anyinam, C. (1995). Ecology and ethnomedicine: exploring links between current environmental crisis and indigenous medical practices. *Soc Sci Med*, 4: 321-329.
- [34] APG IV. An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG IV. *Bot. J. Linn. Soc.* 2016; 181: 1-20. DOI:10.1111/boj.12385.
- [35] Ayati, Z.; Ramezani, M.; Amiri, M.S.; Sahebkar, A.; Emami, S.A. *Genus Rosa.* (2021). A Review of Ethnobotany, Phytochemistry and Traditional Aspects According to Islamic Traditional Medicine (ITM). *Pharmacol. Prop. Plant-Deriv. Nat. Prod. Implic. Hum. Health*, 16, 353-401.
- [36] Azadbakht M. (2000). Medicinal Plant classification. Teimour zadeh publication. Tehran., pp: 4040.
- [37] Azadbakht, M. and Hosseini., M., (2016). Necessity to standardization of extract of medicinal plants in the investigations and manner to do it Razi. *Journal of Medical Science*, 23: 9-17.
- [38] Azizi H, Keshavarzi M. (2015). Ethnobotanical study of medicinal plants of Sardasht, Western Azerbaijan, Iran. *J Herbal Drugs.*;6:113-119.
- [39] Christenhusz, M.J.; Byng, J.W. (2016). The number of known plants species in the world and its annual increase. *Phytotaxa* 261, 201-217.
- [40] Davis PH. (ed.). (1965 - 1988). *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. Edinburgh University Press, Edinburgh., Vols. 1-10. pp: 7789.
- [41] Delfan, E. D., Azizi, K. (2020). 'Ethnobotany of Native Medicinal Plants in Zagheh and Biranshahr districts, Lorestan Province, Iran', *Eco-phytochemical Journal of Medicinal Plants*, 7(4), pp. 64-82.
- [42] Difrakhsh, S.M., Barani, H. and Pour Rezaie, J., (2014). Ethnography of non-crop plants in Deli-Kama (mountainous valley in central Zagros). *Journal Social Sciences*, 67: 153-207.
- [43] Farhadi, M., (2014). Ethnography of indigenous knowledge and technologies, Iranians Nan-e-Shab. *Journal of Indigenous Knowledge*, 1(2): 1-49.
- [44] Ghadimi Joboni, M. and Ghavam, M., (2021). Ethnobotany of medicinal and edible plants in Jubon village of Guilan province using descriptive statistics. *Iranian Journal of Medicinal and Aromatic Plants Research*, 37(1): 127-144.
- [45] Ghorbani A, Mirzaei A-ghjeh-Qeshlagh F, Valizadeh-Yonjalli R. (2014). Folk Herbal Veterinary Medicines of Zilberchay Watershed of East Azerbaijan (Iran) *J Herbal Drugs.*;5:59-68.

- [46] Heinrich, M. (2000). Ethnobotany and its role in drug development. *Phytother Res*, 14: 479–488.
- [47] Hooper D and Field H. (1937). *Useful plants and drugs of Iran and Iraq*. Field museum of Natural History press. Chicago. US., 9 (2). pp: 71-241.
- [48] Irani, M., Rahmanian, A., Soltani, N. (2023). Efficacy of Saffron (*Crocus sativus* L.) in Premenstrual Syndrome, Labor, Childbirth, and Menopause: A Systematic Review of Clinical Trials, *Modern Care Journal*, 10.5812/modernc-134533, 20, 3.
- [49] Komarov, V.L. and Shishkin, B.K., (1963-2001). *Flora of the USSR*, vols 1-30, IPST and Keter Press, and Shiva Offset Press.
- [50] Maleki-khezerlu S, Ansari-Ardali S, Maleki-khezerlu M. (2017). Ethno-Botanic Study and Traditional Use of Medicinal Plant of Ajabshir City. *jiitm*; 7 (4) :499-506 URL: <http://jiitm.ir/article-1-786-en.html>
- [51] Mehrnia, M.; Akaberi, M.; Amiri, M.; Nadaf, M.; Emami, S. (2021). Ethnopharmacological studies of medicinal plants in central Zagros, Lorestan Province, Iran. *J. Ethnopharmacol.*, 280, 114080.
- [52] Nadaf, M., Amiri M. S., Joharchi M. R., Omidipour R., Moazezi M., Mohaddesi B., Taghavizadeh Yazdi M. E., and Mottaghipisheh J. (2023). "Ethnobotanical Diversity of Trees and Shrubs of Iran: A Comprehensive Review" *International Journal of Plant Biology* 14, no. 1: 120-146. <https://doi.org/10.3390/ijpb14010011>
- [53] Nadaf, M.; Joharchi, M.; Amiri, M.S. (2019). Ethnomedicinal uses of plants for the treatment of nervous disorders at the herbal markets of Bojnord, North Khorasan Province, Iran. *Avicenna J. Phytomed.*, 9, 153.
- [54] Nasiri, E., Orimi, J. R., Aghabeiglooei, Z., Walker-Meikle, K., & Amrollahi-Sharifabadi, M. (2023). Avicenna's pharmacopeia for the treatment of animal bites. *Naunyn-Schmiedeberg's archives of pharmacology*, 10.1007/s00210-023-02586-3. <https://doi.org/10.1007/s00210-023-02586-3>
- [55] Nassiri-Asl, M., Hosseinzadeh H. (2012). Avicenna's (Ibn Sina) the Canon of Medicine and Saffron (*Crocus sativus*): A Review. <https://doi.org/10.1002/ptr.4784>
- [56] Owfi, R.E., (2020). *Natural products and botanical medicines of Iran*. CRC Press.
- [57] Rajaei P, Mohamadi N. (2012). Ethnobotanical Study of Medicinal Plants of Hezar Mountain Allocated in South East of Iran. *Iran J Pharm Res.*;11(4):e125902. <https://doi.org/10.22037/ijpr.2012.1207>
- [58] Raunkiaer, C., (1934). *The Life Form of Plant and Statistical Plant Geography*, Oxford, 632p.
- [59] Rechinger, K.H. (1963-2010). *Flora Iranica*. nos: 1-178. Akademische
- [60] Sadeghi Z, Mahmood A. (2014). Ethnogynecological knowledge of medicinal plants used by Baluch tribes, southeast of Baluchistan, Iran. *Rev Bras Farmacog*;24:706–715.
- [61] Sadeghi, Z., Akaberi, M., Sobkhizi, A., Sahebkar, A., & Emami, S. A. (2018). Evaluation the ethno-pharmacological studies in Iran during 2004-2016: A systematic review. *Journal of cellular physiology*, 233(2), 914-923. <https://doi.org/10.1002/jcp.25803>
- [62] Sahranavard S, Ghafari S, Mosaddegh M. (2014). Medicinal plants used in Iranian traditional medicine to treat epilepsy. *Seizure*; 23:328–332. - [PubMed](#)
- [63] Tayarani-Najaran, Z.; Emami, S.A. (2011). Cytotoxic plants: Potential uses in prevention and treatment of cancer. In *Current Cancer Treatment-Novel Beyond Conventional Approaches*: London, UK.
- [64] The Plant list (version 1.1). Retrieved from <http://www.theplantlist.org>. On: 3 September 2013.
- [65] Townsend CC, Guest E and Al-Ravi A. (1966-1985). *Flora of Iraq*. Ministry of Agriculture and Agrarian Reform of the Republic of Iraq. Baghdad., Vols: 1-9.
- [66] Vafadar M, Toghranegar Z. (2020). Ethnobotanical study of some medicinal plants of Abhar county, Zanjan province. *J. Med. Plants*; 19 (75) :30-54 URL: <http://jmp.ir/article-1-2458-en.html>
- [67] Zarshenas MM, Arabzadeh A, Tafti MA, Kordafshari G, Zargaran A, Mohagheghzadeh A. (2013). Application of herbal exudates in traditional Persian medicine. *Galen Med J.*;1:78–83.
- [68] Zibae, E.; Kamalian, S.; Tajvar, M.; Amiri, M.S.; Ramezani, M.; Moghadam, A.T.; Emami, S.A.; Sahebkar, A. (2020). Citrus species: A Review of Traditional Uses, Phytochemistry and Pharmacology. *Curr. Pharm. Des.*, 26, 44–97.

Collection and study of ethnobotany (ethnographic plant) of plants in the west of Loodab region in Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad provinces

Abstract

Ethnobotany (ethnographic plant) is a science that studies the behavior of a people or culture. Plants have always had a special value and in a particular area with native plants of that area. importance in providing health and well-being of communities in terms of treatment and prevention of diseases. West of Loodab region with an area of about 20,000 hectares, a mountainous area (Zagros Mountains) located 120 km northwest of Yasuj from Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad provinces and in the position of 50° 30' to 31° 08' latitude and 40° 50' to 50° 59' longitude. The purpose of this research is to study and research about plants that are widely used by medicinal, edible, instrumental, fodder, etc. by the inhabitants of this region. After identifying the area, using field surveys, the beliefs and knowledge of the people of the area about the use of plants were collected in the form of interviews and questionnaires. In general, the results of this study showed that 46 plant species belonging to 22 genera are used. The most important plant genera used include Rosaceae with 9 species, Lamiaceae with 7 species, Apiaceae and Asteraceae with 4 species each. In addition, the functional aspects of these plants, including medicinal, edible, industrial, etc., were examined. Doing this research can be useful both in terms of managing the exploitation of plants in the region and in terms of keeping alive the indigenous knowledge of the elderly and transferring this valuable treasure to future generations.

Key words: Ethnobotany, Loodab, Medicinal plants, Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad provinces.